

ENERGIERECHT IN BELGIË EN VLAANDEREN 2021

Energierecht in België en Vlaanderen 2021

Frederik VANDENDRIESSCHE (ed.)

Pieterjan CLAEYS

Cedric DEGREEF

Thomas DERUYTTER

Wouter GELDHOF

Tinne VAN DER STRAETEN

INTERSENTIA

Antwerpen – Gent – Cambridge

De materie werd bijgehouden tot 1 januari 2021.

Energierecht in België en Vlaanderen 2021

Frederik Vandendriessche (ed.), Pieterjan Claeyts, Cedric Degreef, Thomas Deruytter, Wouter Geldhof en Tinne Van der Straeten

© 2021 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1353-7

D/2021/7849/36

NUR 823

Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV

Lay-out: Crius Group, Hulshout

Omslagontwerp: Danny Juchtmans / www.dsigngraphics.be

Coverafbeelding: Kris Christiaens / Alamy Stock Photo

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

INHOUD

Hoofdstuk I. Energie & energiebeleid

Frederik VANDENDRIESSCHE	1
Afdeling 1. Wat is energie?	1
Afdeling 2. Wat zijn de belangrijkste energie-eenheden?	2
Afdeling 3. Wat zijn de belangrijkste bronnen van energie?	3
3.1. Klassieke energiebronnen	3
3.2. Hernieuwbare energiebronnen	4
Afdeling 4. Uitgangspunten van het energiebeleid.	6
4.1. Internationaal.	6
4.2. Het energiebeleid van de Europese Unie.	6
4.2.1. Algemeen	6
4.2.2. Verzekeren van de energievoorziening	8
4.2.3. De interne energiemarkt	10
4.2.4. Duurzame energievoorziening (energie-efficiëntie, decar- bonisering en hernieuwbare energie).	10
4.3. Het Belgische en Vlaamse energiebeleid	13

Hoofdstuk II. De bevoegde regelgevers voor het energierecht

Frederik VANDENDRIESSCHE	15
Afdeling 1. Wat is energierecht?	15
Afdeling 2. Het internationale niveau	16
2.1. Algemeen	16
2.2. Het Internationaal Energieprogramma.	16
2.3. De verdragen inzake kernenergie.	17
2.4. Het Energiehandvest.	18
2.5. Het Verdrag tot oprichting van de Energiegemeenschap	20
Afdeling 3. De Europese Unie	21
3.1. Algemeen	21
3.2. De bevoegdheden inzake kernenergie (EGA).	22
3.3. De bevoegdheden inzake energie (VWEU)	23
3.3.1. Artikel 194 VWEU	24
3.3.2. Overige bevoegdheidsgrondslagen voor energieregelgeving? ...	27
Afdeling 4. België.	29
4.1. Algemeen	29

4.2.	De energiebevoegdheid is een gedeelde bevoegdheid tussen de federale overheid en de gewesten	29
4.3.	De federale energiebevoegdheden	31
4.3.1.	De kern van de federale energiebevoegdheden	31
4.3.1.1.	De studies over de perspectieven van energie-bevoorrading	31
4.3.1.2.	De kernbrandstofcyclus	32
4.3.1.3.	De grote infrastructuren voor de stockering van energie	33
4.3.1.4.	Het vervoer van energie	33
4.3.1.5.	De productie van energie	35
4.3.1.6.	De tarieven (andere dan distributietarieven), met inbegrip van het prijsbeleid	36
4.3.1.7.	De energiebevoegdheden in de territoriale zee en de exclusieve economische zone	37
4.3.2.	De overige federale bevoegdheden relevant inzake energie	38
4.4.	De gewestelijke energiebevoegdheden	40
4.4.1.	De kern van de gewestelijke energiebevoegdheden	40
4.4.1.1.	De distributie van elektriciteit alsmede het plaatselijk vervoer van elektriciteit door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70.000 volt, met inbegrip van de distributienettarieven voor elektriciteit, met uitzondering van de tarieven van de netten die een transmissiefunctie hebben en die uitgebaat worden door dezelfde beheerder als het transmissienet	40
4.4.1.2.	De openbare gasdistributie, met inbegrip van de nettarieven voor de openbare distributie van gas, met uitzondering van de tarieven van de netwerken die ook een aardgasvervoersfunctie hebben en die worden uitgebaat door dezelfde beheerder als het aardgasvervoersnet	41
4.4.1.3.	De aanwending van mijngas en van gas afkomstig van hoogovens	41
4.4.1.4.	De netten van warmtevoorziening op afstand	41
4.4.1.5.	De valorisatie van steenbergen	42
4.4.1.6.	De nieuwe energiebronnen, met uitzondering van deze die verband houden met kernenergie	42
4.4.1.7.	De terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers	42
4.4.1.8.	Het rationeel energiegebruik (REG)	43

4.4.2.	De overige gewestelijke bevoegdheden relevant inzake energie.....	43
4.5.	De samenwerking tussen de federale overheid en de gewesten inzake energie	44
4.5.1.	Samenwerkingsverplichtingen uit de BWHI	45
4.5.1.1.	Overlegplicht	45
4.5.1.2.	Verplichte betrokkenheid.....	45
4.5.1.3.	Verstrekken van inlichtingen	46
4.5.1.4.	ENOVER.....	46
4.5.2.	Samenwerking ingevolge rechtspraak van het Grondwettelijk Hof?.....	47
	Afdeling 5. Beknopte bibliografie	48
Hoofdstuk III. Steenkool		
	Frederik VANDENDRIESSCHE	51
	Afdeling 1. Algemeen	51
	Afdeling 2. Ontginning van steenkool in België.....	52
2.1.	Vergunningen vereist voor de ontginning	52
2.2.	Aansprakelijkheid voor mijnschade.....	52
	Afdeling 3. Beknopte bibliografie	52
Hoofdstuk IV. Aardolie & alternatieve brandstoffen		
	Frederik VANDENDRIESSCHE en Tinne VAN DER STRAETEN.....	53
	Afdeling 1. Algemeen	53
	Afdeling 2. De prospectie, de exploratie en de productie van aardolie (en meer algemeen, koolwaterstoffen).....	54
2.1.	Algemeen	54
2.2.	Richtlijn 94/22.....	55
2.2.1.	Algemeen	55
2.2.2.	Procedures die openstaan voor alle gekwalificeerde ondernemingen en met vooraf gekende vergunningsvoorwaarden	55
2.2.3.	Het vermijden van overdreven exclusieve rechten.....	56
2.2.4.	Niet-discriminerende criteria voor het verlenen van vergunningen	56
2.3.	Omzetting voor de mariene gebieden	56
2.4.	Omzetting in het Vlaamse Gewest.....	57
	Afdeling 3. Bevoorradingzekerheid inzake aardolie	59
3.1.	Algemeen	59
3.2.	Het Internationaal Energieprogramma.....	59
3.3.	De EU-maatregelen met betrekking tot minimumvoorraden.....	61

3.4.	Belgische implementatie van de IEA- en EU-verplichtingen inzake het aanhouden van minimumstocks	62
Afdeling 4. De prijsbeheersing en sociale maatregelen		63
4.1.	Programmaovereenkomst	64
4.2.	Sociale verwarmingstoelage en sociaal stookoliefonds	64
4.3.	Regeling gespreide betaling	65
Afdeling 5. Alternatieve en biobrandstoffen		66
5.1.	Alternatieve brandstoffen	66
5.2.	Biobrandstoffen	68
5.2.1.	Biobrandstoffen en “duurzame” biobrandstoffen	68
5.2.2.	Productnormen voor benzine en diesel voor auto’s / maximumpercentage van biobrandstoffen hierin	70
5.2.3.	De bijmengplicht voor duurzame biobrandstoffen	70
Afdeling 6. Toezicht		72
Afdeling 7. Beknopte bibliografie		73

Hoofdstuk V. Elektriciteit

Cedric DEGREEF, Pieterjan CLAEYS en Tinne VAN DER STRAETEN 75

Afdeling 1. Inleiding		75
Afdeling 2. Overzicht van de belangrijkste regelgeving		77
2.1.	Het Europese regelgevende kader	78
2.2.	Het federale regelgevende kader	80
2.3.	Het Vlaamse regelgevende kader	83
Afdeling 3. De productie van elektriciteit		83
3.1.	Algemeen	83
3.2.	Productie-eenheden	85
3.2.1.	Klassieke productie-installaties	85
3.2.2.	Biomassacentrales	88
3.2.3.	Onshore windturbines	90
3.2.4.	Offshore windturbines	92
3.2.5.	Zonneparken en fotovoltaïsche installaties	99
3.2.6.	Wet op de Kernuitstap	99
3.2.6.1.	Algemeen	99
3.2.6.2.	Wet op de Kernuitstap	100
3.2.6.3.	Repartitiebijdrage ten laste van de kernexploitanten	106
3.2.6.4.	Fonds(en) voor de bevordering en de ondersteuning van de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen	109
3.2.6.5.	Beknopte bibliografie	110
3.4.	Het verzekeren van de elektriciteitsproductie	111
3.4.1.	Algemeen	111

3.4.2.	Monitoren van de bevoorradingszekerheid	112
3.4.3.	Bouw van nieuwe productiecapaciteit	113
3.4.4.	Informatieplicht bij de buitenwerkingstelling van productiecentrales.	114
3.4.5.	Capaciteitsmechanismen – Strategische reserve en capaciteitsremuneratiemechanisme.	115
	Afdeling 4. Import en export van elektriciteit via interconnectoren	123
	Afdeling 5. De opslag van elektriciteit	131
	Afdeling 6. De transmissie van elektriciteit.	137
6.1.	Inleiding	137
6.2.	Aanstelling en certificering van de transmissienetbeheerder	138
6.2.1.	Europese ontvlechtingseisen	138
6.2.2.	Aanwijzing en certificering van Elia als Belgische trans- missienetbeheerder	139
6.2.3.	Eigendom van het transmissienet.	142
6.2.4.	Onafhankelijkheid van de transmissienetbeheerder.	143
6.2.5.	Taken van de transmissienetbeheerder	144
6.3.	Netbeheer	146
6.3.1.	Kerntaken inzake netbeheer	146
6.3.1.1.	Evenwichtshandhaving	146
6.3.1.2.	Congestiebeheer	149
6.3.1.3.	Monitoren en coördineren van de niet- beschikbaarheid van productie-eenheden	152
6.3.1.4.	Verhelpen van crisissituaties – Systeem- beschermingsplan (m.i.v. afschakelplan) en herstelplan	153
6.3.2.	Europese netcodes.	155
6.3.3.	ENTSO-E, regionale operationele centra en samenwer- king met andere TSO's	156
6.4.	Nettoegang	158
6.5.	Netontwikkeling	160
6.5.1.	Algemeen	160
6.5.2.	Offshore netontwikkeling	161
6.5.3.	De TEN-E-Verordening – Projecten van gemeenschap- pelijk belang	164
6.5.4.	De aanleg van directe lijnen	166
6.5.5.	Gesloten industriële netten	167
6.5.6.	Toegang tot niet-actieve infrastructuur met het oog op de aanleg van elektronische communicatienetwerken met hoge snelheid en coördinatie van civieltechnische werken . . .	169
6.6.	Nettarieven.	170
6.7.	Openbardienstverplichtingen	176

6.8.	Overzicht van de contractuele relaties in het kader van het transmissienetbeheer	178
Afdeling 7. De distributie en het plaatselijk vervoer van elektriciteit		179
7.1.	Inleiding	179
7.2.	Aanstelling van de distributienetbeheerder en de beheerder van het plaatselijk vervoernet van elektriciteit.	180
7.2.1.	De distributienetbeheerders	180
7.2.2.	De werkmaatschappij van de distributienetbeheerders	184
7.2.3.	De beheerder van het plaatselijk vervoernet.	184
7.3.	Netbeheer	187
7.4.	Nettoegang	192
7.5.	Netontwikkeling	195
7.5.1.	Door de distributienetbeheerder	195
7.5.2.	Buiten het monopolie van de distributienetbeheerder	196
7.5.2.1.	Algemeen	196
7.5.2.2.	Directe lijnen	198
7.5.2.3.	Gesloten distributienetten.	199
7.5.2.4.	Privédistributienetten.	200
7.5.2.5.	Energiegemeenschappen van burgers	201
7.6.	Nettarieven.	202
7.7.	Openbaredienstverplichtingen	205
7.8.	Overzicht van de contractuele/reglementaire relaties in het kader van het distributienetbeheer	207
Afdeling 8. De levering van elektriciteit.		208
8.1.	Algemeen	208
8.2.	Levering via het transmissienet	209
8.3.	Levering via het distributienet en het plaatselijk vervoernet van elektriciteit	211
Afdeling 9. Prijzen		215
9.1.	Algemeen	215
9.2.	Prijsbeleid en beperkingen op de vrije prijszetting	219
9.2.1.	Algemeen	219
9.2.2.	Het EU-kader inzake prijsregulering.	219
9.2.3.	Het Belgische kader inzake prijsregulering	222
9.3.	Regels inzake facturatie	226
9.4.	Openbaredienstverplichtingen inzake energieprijzen	227
Afdeling 10. Vraagresponso en vraagflexibiliteit		230
Afdeling 11. Trading van elektriciteit		234
Afdeling 12. Markttransparantie		237
12.1.	Publicatie van informatie door de transmissienetbeheerder	237
12.2.	Rapporteringsverplichtingen in hoofde van leveranciers.	239
11.3.	Rapportering van marktgevoelige informatie	239
12.4.	Informatieverstrekking aan de Algemene Directie Energie.	242

12.5. Informatieverstrekking aan Eurostat inzake elektriciteitsprijzen.	242
Afdeling 13. Beknopte bibliografie	243

Hoofdstuk VI. Gassen

Cedric DEGREEF.	251
Afdeling 1. Inleiding	251
1.1. Historiek	251
1.2. Een gereguleerde en een vrije markt	251
Afdeling 2. Overzicht van de belangrijkste regelgeving	253
2.1. Het Europese regelgevende kader.	253
2.2. Het federale regelgevende kader	254
2.3. Het Vlaamse regelgevende kader	256
Afdeling 3. Import van gas.	257
3.1. Algemeen	257
3.2. Interconnector-Terminal, Zeepipe-Terminal en upstreaminstallaties.	258
3.3. LNG-Terminal	259
3.4. Het verzekeren van de aardgasbevoorrading	260
Afdeling 4. De opslag van gas	263
4.1. De opslag van aardgas	263
4.2. De geologische opslag van CO ₂	265
Afdeling 5. Het vervoer en de distributie van aardgas.	268
5.1. Vervoer	268
5.1.1. Inleiding	268
5.1.2. Aanstelling en certificering van de beheerder van het aardgasvervoersnet, de opslaginstallaties en de LNG- Terminal	269
5.1.3. Netbeheer	269
5.1.3.1. Algemeen	269
5.1.3.2. Gemeenschappelijke balanceringsonderneming.	270
5.1.3.3. Nettoegang.	271
5.1.3.4. Netontwikkeling	272
5.1.3.5. Nettarieven.	273
5.1.3.6. Openbardienstverplichtingen	274
5.2. Distributie.	274
Afdeling 6. De levering van aardgas	276
6.1. Algemeen	276
6.2. Levering via het aardgasvervoersnet	276
6.3. Levering via het distributienet	277
6.4. Prijzen	277
Afdeling 7. Trading van aardgas	277
Afdeling 8. Markttransparantie	277
8.1. Publicatie van informatie door de aardgasvervoersnetbeheerder	277

8.2.	Rapporteringsverplichtingen in hoofde van leveranciers	279
8.3.	Rapportering van marktgevoelige informatie	279
8.4.	Informatieverstrekking aan de Algemene Directie Energie	279
8.5.	Informatieverstrekking aan Eurostat inzake prijzen van aardgas	280
	Afdeling 9. Waterstof	280
	Afdeling 10. Beknopte bibliografie	281

Hoofdstuk VII. Toezicht op de elektriciteits- en gasmarkt

	Tinne VAN DER STRAETEN	283
	Afdeling 1. Inleiding	283
	Afdeling 2. Europese beginselen inzake de onafhankelijke regulatoren	284
2.1.	Organisatie en werking van de regulatoren	285
2.2.	Bevoegdheden	286
	Afdeling 3. ACER (Agency for the Cooperation of Energy Regulators)	288
	Afdeling 4. De federale toezichthouders	289
4.1.	De CREG	289
4.1.1.	Organisatie en organen	289
4.1.2.	Bevoegdheden	292
4.1.2.1.	Algemeen	292
4.1.2.2.	Raadgevende taak	292
4.1.2.3.	Toezicht en controle	293
4.1.2.4.	Taken met betrekking tot het netbeheer, inclusief de tariefbevoegdheid.	293
4.1.2.5.	Taken met betrekking tot de algemene markt- werking	294
4.1.2.6.	Taken met betrekking tot het verzekeren van de transparantie op de energiemarkt.	295
4.1.2.7.	Taken met betrekking tot het verzekeren van de mededinging en het bestrijden van oneer- lijke marktpraktijken	295
4.1.2.8.	Taken met betrekking tot de prijs.	295
4.1.2.9.	Wisselwerking met de Belgische Mededin- gingsautoriteit en FSMA	296
4.1.3.	Dwangmiddelen van de CREG.	298
4.1.4.	Rechtsbescherming.	300
4.1.4.1.	Jurisdictioneel toezicht	300
4.1.4.2.	Toezicht door de BMA	301
4.1.4.3.	Parlementair toezicht	301
4.1.4.4.	Toezicht door het Rekenhof.	302
4.2.	De Belgische Mededingingsautoriteit (BMA).	303
4.2.1.	Prijscontrole.	303
4.2.2.	Concentratiecontrole	304

4.2.3.	Restrictieve praktijken	305
4.3.	Ombudsdienst voor Energie	306
4.4.	Algemene Directie Economische Inspectie.....	307
Afdeling 5. De Vlaamse toezichthouders.....		308
5.1.	VREG	308
5.1.1.	Organisatie en werking	308
5.1.2.	Bevoegdheden	310
5.1.2.1.	Taken.....	310
5.1.2.2.	Bijzondere bevoegdheden	310
5.1.2.3.	Bemiddeling en geschillenbeslechting.....	311
5.1.3.	Dwangmiddelen	312
5.1.4.	Rechtsbescherming.....	313
5.2.	Vlaams Energieagentschap (VEA).....	314
Afdeling 6. Beknopte bibliografie		315

Hoofdstuk VIII. Warmte

Cedric DEGREEF.....		317
Afdeling 1. Inleiding		317
Afdeling 2. Overzicht van de belangrijkste regelgeving		318
Afdeling 3. Warmtebronnen		319
3.1.	Inleiding	319
3.2.	Geothermie.....	319
3.3.	Restwarmte.....	325
Afdeling 4. Warmte- en koudenetten.....		325
Afdeling 5. Levering van warmte		330
Afdeling 6. Toezicht.....		332
Afdeling 7. Beknopte bibliografie		334

Hoofdstuk IX. Hernieuwbare energiebronnen

Thomas DERUYTTER		335
Afdeling 1. Wat zijn 'hernieuwbare energiebronnen'?.....		335
Afdeling 2. Wat zijn de 20-20-20-doelstellingen?.....		336
2.1.	De HEB-Richtlijn (en de belangrijke omzetting ervan in het Vlaamse Gewest).....	337
2.1.1.	20% hernieuwbare energie in 2020 (13% voor België).....	337
2.1.2.	Garanties van oorsprong	339
2.1.3.	Duurzaamheid van biomassa	339
2.1.4.	Vergunningsprocedures.....	340
2.1.5.	Certificatieregelingen voor installateurs.....	341
2.1.6.	HEB in gebouwen	341
2.2.	De EPB-Richtlijn	342

Afdeling 3. Wat is de kaderregeling 2030 (40%–32%–32,5%)?	343
Afdeling 4. Hoe werkt het regime van de groenestroomcertificaten?	350
4.1. Algemeen	350
4.2. Hoe werkt het systeem in essentie?	351
4.3. Wat houden die “bandingfactor, toekenning, minimumsteun en quotumverplichting” nu precies in?	351
4.4. Welke zijn de andere belangrijke steunregimes voor hernieuwbare energie?	357
4.4.1. ‘Priority access’	357
4.4.2. Terugdraaiende teller (en prosumementarief)	358
4.4.3. Call voor groene warmte, restwarmte, biomethaan, diepe geothermie en andere	360
4.4.4. Call voor kleine en middelgrote windturbines en middelgrote installaties op basis van zonne-energie.	364
4.4.5. Federale steunmaatregelen – offshore wind (en bestaande zonnepaneleninstallaties)	364
4.4.5.1. Groenestroomcertificaten	365
4.4.5.2. Bijdrage in de aansluitingskosten van offshore windparken	366
4.4.5.3. Garanties van oorsprong	367
4.4.5.4. Tweede concessiezone.	367
4.4.5.5. Ondersteuning biobrandstoffen	368
Afdeling 5. Beknopte bibliografie	368
Hoofdstuk X. Energie-efficiëntie of rationeel energiegebruik (REG)	
Thomas DERUYTTER	371
Afdeling 1. Inleiding	371
Afdeling 2. Energieprestaties van gebouwen.	373
2.1. Inleiding	373
2.2. Minimumvereisten voor energieprestaties van gebouwen	374
2.2.1. De EPB-Richtlijn	374
2.2.2. De belangrijkste EPB-eisen in het Vlaamse Gewest	377
2.2.2.1. Algemeen	377
2.2.2.2. E-peil voor nieuwe gebouwen	378
2.2.2.3. EPB-eisen voor bestaande gebouwen.	379
2.2.2.4. Rollen en procedure	380
2.3. Energieprestatiecertificaat (EPC)	381
2.3.1. Algemeen	381
2.3.2. Wat is het?	381
2.3.3. Welke types EPC bestaan er en wie moet erover beschik- ken?	382

2.3.4.	Opmaak en publieke bekendmaking van het EPC publieke gebouwen	384
2.3.5.	Wie mag een EPC opmaken?.....	384
2.4.	Keuring van verwarmings- en airconditioningsystemen.....	385
Afdeling 3. De Energie-efficiëntierichtlijn (EE-Richtlijn).....		386
3.1.	Algemeen	386
3.2.	Indicatief streefcijfer energie-efficiëntie (art. 3 EE-Richtlijn).....	387
3.3.	Voorbeeldfunctie overheid (art. 5 en 6 EE-Richtlijn)	388
3.3.1.	Gebouwen.....	388
3.3.2.	Duurzaam aankoopbeleid	389
3.4.	Verplichting inzake energiebesparingen (art. 7 gewijzigde EE-Richtlijn).....	391
3.5.	Energieaudits voor ondernemingen (art. 8 EE-Richtlijn).....	392
3.6.	Vlaamse energiebeleidsovereenkomsten met de energie-intensieve industrie	395
3.7.	Individuele en slimme meters voor elektriciteit en gas (art. 9 gewijzigde EE-Richtlijn).....	396
3.8.	Informatie over facturering (art. 10 en Bijlagen VII en VIIbis gewijzigde EE-Richtlijn).....	397
3.9.	Ondersteuning warmte-krachtkoppeling (WKK) en netten voor stadsverwarming en -koeling (WKK) (art. 14 EE-Richtlijn)	398
3.10.	Certificatie energie-efficiëntie professionals (art. 16 EE-Richtlijn)....	400
3.11.	Energiediensten (art. 18 EE-Richtlijn).....	400
Afdeling 4. Beknopte bibliografie		402

